

Byt kön på modellen

[nggallery id=170]

Vad händer med bilden? Utmanar den förväntade roller? Kvinnor ler busigt. Män visar kompetens. Genusfotografen Tomas Gunnarsson visar hur vi fångas i färdiga mallar. Här själv plåtad av Emma Svensson.

Text: Anna Fredriksson | Bild: Emma Svensson, Pauline Suzor & Tomas Gunnarsson | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 1 2014](#)

När genusfotografen.se utlyste en omröstning för att utnämna Årets sexist 2013 tog American Apparels hem priset. De fick 10 000 röster för sina bilder på unga tjejer (barn) som "lydigt och värnlöst svankar på oskuldsvita lakan eller emulerar spädbarnsmimik, blåsande bubblor liggande på mage med rosiga kinder eller snuttande på ölflaskor i fönster med pömsiga, barnsligt bortkomna blickar."

Så det blev inte en tekopp i guld formad som ett kvinnobröst, som planerat, utan en förgylld napp – mera passande – till American Apparel som pris i stället. I motiveringarna till utnämningen associerades till övergrepp, prostitution och barnporr, skriver Tomas Gunnarsson.

Det är Tomas som driver genusfotografen.se. Han är fotograf, journalist och genusvetare och har funderat mycket på hur vi hela tiden omges av bilder.

Medier, reklamkare, informatörer – alla vill de säga (och sälja) något till oss med bilder, väcka våra känslor. Ofta är det människor på bilderna. Eller är det egentligen? Att porträttera en människa är att se personligheten. Det är inte så svårt som fotograf, att fånga människan, menar Tomas Gunnarsson.

– Men det tar tid och energi och kärlek. När man fotar någon,

då är det nästan alltid stelt i början, sen får man kontakt. Det är den man vill fånga.

En fotograf kan inte vara oändligt originell. Det är en anledning till att det finns stereotyper och konventioner. En annan verkar vara vårt uppenbara behov av att ordna in saker i fack. Som manligt och kvinnligt. En av de allra första sakerna vi registrerar hos en annan människa som vi möter, eller ser på bild, handlar om vilket kön hen har. Det går automatiskt och väldigt, väldigt snabbt. Får vi motstridiga intryck blir många av oss förvirrade. Med könet följer sedan direkt en massa förväntningar och förutfattade meningar om hur en person är och beter sig.

Genus, det socialt och kulturellt konstruerade könet, är något som skapas på bild varje dag. Ansvar för stereotyper ligger mest hos den som beställer, och sedan också väljer ut en bild av kanske 500 möjliga, menar Tomas. Men också hos den som fotograferar.

– En bild är inte bara en avbildning, man skapar något, personen skapar något av sig själv. Det man gör tillsammans som fotoobjekt och fotograf skapar genus.

Fotografen har alltid många olika val. Förutom rent tekniska som ljus och vinklar väljer hen miljö, kroppsspråk, pose. Vilka kläder har personen, finns någon rekvisita?

Så vilka mönster och tendenser finns i dagens bilder?

– Män får behålla sin yrkesheder och se kompetenta ut medan man alltid ska spexa med kvinnor. De ska busa och var sexiga. Och le såklart. Gärna stort.

– Men vi kan vända på det också. Att män alltid ska se helt avtrubbade ut, mindre mänskliga och inte får visa känslor. Snäva könsroller begränsar och låser in oss alla.

För bilderna vi har runtomkring oss blir en del i hur vi formar våra identiteter. "You can't be what you can't see" säger Tomas.

Med det som ses som manligt följer också en högre status än med det som ses som kvinnligt. För vem framställs som objekt,

det vill säga passiv och vem som aktiv och handlingskraftig? Ja, den frågan är alltför lätt att svara på.

Det här föreläser Tomas Gunnarsson om. Enkelt och ögonöppnande. Han vill att vi alla ska se, bli upplysta och sedan irriterade. Han har en mängd olika kunder från Försvarsmakten till Kultur- och fritidsförvaltningen i Gävle. Han tycker det är roligt att se hur folk blir engagerade och hur organisationer utvecklas.

Med en ny medvetenhet kan följa avvägningar och beslut. Ska man visa sin verksamhet som den är eller som man vill att den ska vara? Ska en kvinnodominerad vårdbransch välja att visa upp kvinnor som jobbar, de är ju i förkrossande majoritet, eller hellre en bild på ett fint samspel mellan en manlig vårdtagare och en manlig vårdare för att locka fler män?

När Tomas visar bilder på en kvinnlig kock som dricker vatten som sprutar ur en kran och ser ut som om hon, ja använd din fantasi, då är det inte ovanligt att föreläsningssdeltagare ställer frågan: Men varför ställde hon upp på det?

– Den frågan är jag ganska trött på. Alla som blivit fotograferade vet hur lätt det är att bli manipulerad in i något. Och fotografen försvarar sig med att hen bara vill få ut det bästa.

Det är klart, menar Tomas, att är du en medveten kvinna i en mansdominerad bransch då kan du sägas ha ett ansvar för den kollektiva bild du ger. Han visar mig en vd för Yahoo, fotad i modemagasinet Vogue, liggande typ upp och ner på en solstol, som en riktig modell, med ett självporträtt på surfplattan i handen. Och hon är snygg, jo, men jag tänker inte precis på att hon jobbar som kompetent chef på ett jättestort företag. Jag tänker på att hon är utmanande och till för betraktaren.

– Modebranschen lär bli de sista att skaffa sig ett bra genustänk. Objektivisering av kvinnokroppen är ju deras levebröd! konstaterar Tomas.

Det goda exemplet får bli historien om en annan kvinnlig chef, som när fotografen ville fota henne snett uppifrån sa: Akta så

jag inte tipsar Genusfotografen om dig.

Vi kan alla tipsa Tomas om bilder till hans blogg www.genusfotografen.se. Många gör det.

– Under 2013 har det varit ett nationellt genusuppvaknande. Folk pratar mer om genus i media, jag får tips varje dag. Det är en mycket häftig känsla när jag lägger ut en ny bildanalys och märker hur folk får upp ögonen för detaljer de inte såg tidigare.

Och nu kära läsare måste jag säga det; bloggen är underbar. Läs den! Här visar Tomas Gunnarsson med välformulerade analyser och förkrossande tydlighet att det inte handlar om individuella bilder utan om förtryckande strukturer. Ett mönster av objektifiering som verkar sippra ur alla porer. Jag vrider mig, gråter och skrattar när jag läser inlägget "Alla är pedofiler" som börjar i inslaget i teveserien "Alla är fotografer" där Johan Rheborg fotar sin egen dotter på det märkligaste sätt och passerar sedan över Paolo Roversis utställning på Fotografiska till röntgenbilder av Marilyn Monroes skelett. Och mycket mer.

Det tar tid att skriva blogginläggen. Just det här tog en vecka berättar Tomas. Han avstår från erbjudanden om journalistjobb för att han vill lägga all skrivtid på bloggen. Och ja, det finns många fler dåliga exempel än fina.

– Det beror på vanans och stereotypernas makt. Jag förstår att det är viktigt att peppa också. I år vill jag gå djupare och ta fram alternativ, säger Tomas.

Just den här dagen när vi ses är det inlägget "Manslåren var vanare förr." som toppar bloggen. Ett inlägg som tog sin början i bilden på nyligen frisläppta fotografen Niclas Hammarström och journalisten Magnus Folkehed när de kom från fångenskapen i Syrien och var ytterst kärvännliga mot varandra på bild.

På bloggen får vi se massor med bilder på män som poserar på porträtt med händerna på varandras lår, sittandes i varandras knän, med axlarna om varandra och så vidare. Standardposer från en tid före 1900-talet då homosexualitet inte var ett

begrepp och alltså inget att ha misstankar om. Bilder som visar att genus också är något som skapas historiskt.

– Har man sett 1000 bilder av män som är hårda och otillgängliga, då har de gosiga enorm sprängkraft. Om vi såg dem jämt vore det inte samma sak, sammanfattar Tomas. Jag vill se dem ofta.

ordomening@hotmail.com

Bilder på Tomas Gunnarsson: Emma Svensson. Fotoassistent: Pauline Suzor. Makeup och hår: Sara Floby och Zhala Chalak.

Så gör du en snabb bildgenusanalys:

- Vad säger personens kroppsspråk?
- Framställs personen som objekt/passiv eller subjekt/aktiv/tänkande/handlande?
- Vilket perspektiv har bilden; uppifrån, nerifrån, ögonhöjd?
- Vilka instruktioner tror du att fotografen gett modellen?
- Vad händer om du i tanken byter kön på modellen?
- Skulle det bli konstigt? Varför?

Tomas Gunnarsson

Ålder: 31

Utbildning: Genusvetare, journalist och frilansfotograf

Gör: Föreläser och konsultar i företaget Add gender, driver bloggen genusfotografen.se – kommer med en fotoutställning i höst.

Tidigare utställning: Stötta manligt företagande där Tomas avbildade manliga företagare i stereotyp kvinnliga poser och intervjuade dem. "Jag kände dem inte och de var inte förberedda på att jag också skulle ställa frågor som; Brukar folk fråga hur det funkar som man och egen företagare? Hur går det med livspusslet? Ska du sluta när du får barn? Det blev jätteroliga svar.

Bor: Bandhagen, Stockholm

Tycker om: Morotskaka

www.genusfotografen.se